

platform
makers

DE CREATIEVE COALITIE

Europalaan 2C - A3.3

3526 KS Utrecht

+31 6 28 76 45 13

www.decreatievecoalitie.nl

Utrecht, 22 juli 2025

Betreft: input vanuit culturele en creatieve professionals voor uw verkiezingsprogramma

Beste programmacommissie,

Stel u voor: een Nederland zonder inspiratie. Zonder gemeenschappelijk verhaal. Een land zonder muziek van eigen bodem. Zonder Nederlandse verhalen in boeken, documentaires en films die ons verbinden. Zonder musea, fanfares, bibliotheken of buurtfestivals. Dat is een land zonder gemeenschapszin – zonder enige vorm van samenhang.

Gelukkig is dat niet het Nederland van vandaag. Elke dag werken ruim 300.000 mensen in de culturele en creatieve sector aan het verhaal van Nederland. Zij inspireren, verbinden, vermaken en troosten. Ze bewaren ons erfgoed, geven richting aan de toekomst en versterken de economie. Want onze sector is ook een belangrijke economische pijler: de culturele en creatieve sector is goed voor 3,4% van het bruto binnenlands product (bbp) en 4,3% van de totale werkgelegenheid.

Maar deze maatschappelijke en economische waarde is geen vanzelfsprekendheid. Techplatforms en generatieve AI bedreigen de positie van makers. Muziekscholen en instellingen verdwijnen uit gemeenten. Ondertussen blijft het verdienvermogen van werkenden achter bij omliggende landen en is de bestaanszekerheid van honderdduizenden zzp'ers structureel in gevaar.

De Creatieve Coalitie, de koepelvereniging van ruim 40.000 professionals, schrijft u daarom aan met een dringende oproep: maak een eind aan de ongekennde invloed en misbruik van grote techbedrijven en zorg ervoor dat de positie van makers weer centraal komen te staan. In deze brief presenteren wij **zes concrete voorstellen**, ingeleid rond **drie urgente uitdagingen**:

1. Een ongelijk speelveld
2. Structurele onzekerheid
3. Kwetsbare ondernemers

Wij vragen u om structurele investeringen, nieuwe wetgeving en integraal beleid. Mocht u nadere toelichting wensen, dan lichten wij dit graag toe. Wij wensen u veel succes en wijsheid bij het schrijven van uw verkiezingsprogramma.

Met vriendelijke groet,

Thomas Drissen (De Creatieve Coalitie)

Erwin Angad-Gaur (Platform Makers)

Caspar de Kieffe (Kunstenbond)

1 | EEN ONGELIJK SPEELVELD

Er wordt veel verdiend *aan* het werk van creatieve professionals, maar niet *door* hen. De culturele en creatieve sector is goed voor 3,4% van het Nederlandse bbp – en het auteursrecht is zelfs goed voor 6% in onze economie – maar de mensen die dit werk maken, delen nauwelijks mee in de opbrengsten.^{1 2 3}

Dit komt doordat het speelveld in de sector in een moordend tempo totaal is scheefgegroeid. Grote platformbedrijven en uitgevers domineren de markt: Spotify, Netflix, DPG Media, Storytel, Meta, Alphabet, Disney en Live Nation bepalen de toegang tot publiek én de prijs van creatieve content. Makers – van componisten tot schrijvers, van musici tot voice-overs – hebben niet of nauwelijks onderhandelingsmacht tegenover deze conglomeraten. Markten zijn in de praktijk monopolistisch of oligopolistisch geworden. Er is sprake van een ongekende én ongelijke machtsconcentratie, waarbij makers structureel aan het kortste eind trekken.

De opkomst van generatieve AI vergroot deze ongelijkheid. Creatieve algoritmes genereren nu werk dat concurreert met dat van schrijvers, ontwerpers en componisten – veelal getraind op het werk van diezelfde makers, zonder toestemming of vergoeding. Terwijl technologiebedrijven miljarden verdienen aan deze toepassingen ontbreekt iedere vorm van transpiratie hieromtrent, laat staan dat makers een vergoeding ontvangen van deze technologiebedrijven voor het schenden van hun auteursrecht. De Nederlandse wet- en regelgeving heeft zich onvoldoende aangepast aan het digitale tijdperk. Terwijl een caféhouder verplicht is een vergoeding te betalen voor muziek uit een jukebox, is er geen afdwingbaar systeem voor muziek- of beeldgebruik van generatieve AI en online platforms.

De fundamentele scheefgroei in verdeling van macht, inkomen en toegang tot de sector vraagt om politieke keuzes. Alleen met duidelijke spelregels, versterking van de onderhandelingspositie van makers en eerlijke verdienmodellen, blijft het creatieve fundament van onze samenleving houdbaar.

¹ Ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2025): <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/09/17/besluiten-culturele-basisinfrastructuur-2025-2028>

² CBS (2019), *Bijdrage cultuur en media aan economie 3,7 procent*: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/29/bijdrage-cultuur-en-media-aan-economie-3-7-procent>

³ SEO (2025): <https://www.seo.nl/publicaties/economic-contribution-of-copyright-industries-in-the-netherlands-a-study-based-on-the-wipo-guide/>

2 | STRUCTURELE ONZEKERHEID

De arbeidsmarkt in de culturele en creatieve sector functioneert al jaren onvoldoende. Werkgevers worden gehinderd door bezuinigingen, korte termijn financiering en veranderlijk beleid, waardoor zij geen toekomstbestendige banen creëren. Makers hebben vaak geen toegang tot een stabiel inkomen, eerlijke beloning of fatsoenlijke sociale zekerheid. Het gevolg is een groeiende groep van werkende armen, in een sector die cruciaal is voor de Nederlandse samenleving.

Het gemiddelde jaarinkomen van zzp'ers in de sector ligt ruim 35% lager dan het landelijk gemiddelde.⁴ Door het 'winner-takes-all'-effect liggen de mediane inkomens nog lager. Het aantal vaste dienstverbanden neemt al jaren af. De meerderheid werkt inmiddels als zzp'er, terwijl ook het aandeel vrijwilligers en stagiairs toeneemt. Veel werkenden bevinden zich in een zwakke onderhandelingspositie en zijn afhankelijk van losse opdrachten of tijdelijke dienstverbanden bij culturele instellingen, productiehuisen of uitgeverijen.

Het is veelzeggend dat conservatoriumstudenten het advies krijgen "rijk te trouwen" om te kunnen overleven in de sector.⁵ Deze cynische grap raakt een pijnlijke realiteit: bestaanszekerheid is allesbehalve vanzelfsprekend. Ondanks goede intenties om Fair Pay en Fair Practice als de standaardnorm te verankeren, blijven eerlijke beloningen te vaak uit. Het principe van Fair Practice is helder: een marktconforme vergoeding, fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en perspectief op een duurzame loopbaan. Maar zonder structurele financiering, wettelijk afdwingbare kaders en handhaving, blijft Fair Practice voor velen een papieren ideaal. Genoeg instellingen en bedrijven willen wél eerlijk betalen, maar hebben daar eenvoudigweg de middelen niet voor of moeten opboksen tegen het ongelijke speelveld veroorzaakt door grote techplatforms.

Meerdere bewindspersonen constateerden al dat de arbeidsmarkt in deze sector slecht functioneert. In de afgelopen jaren zijn waardevolle stappen gezet, maar het is tijd voor structureel ingrijpen. Makers vallen nu te vaak tussen wal en schip: ze zijn ondernemer zonder ondernemersvoordelen. Of zij zijn tijdelijk in loondienst, zonder duurzame werknemersbescherming. Het stelsel zadelt hen op met lage inkomens en permanente onzekerheid.

Ook bepaalt de plek van je wieg te vaak of je wél of géén toegang hebt tot kunst en cultuur. Cultuurinstellingen uit de landelijke basisinfrastructuur bevinden zich grotendeels in de Randstad, en het aanbod van cultuureducatie – zoals muzieklessen – verschilt sterk per regio. Door de regionale verschillen nemen ook de kansen voor werkenden om een *steady* loopbaan op te doen in de culturele en creatieve sector af.

Zoals Lucebert ooit dichtte: *alles van waarde is weerloos*. Zonder structurele oplossingen verliest de sector zijn rijke toekomst. Een sterke culturele en creatieve sector vereist een eerlijke, veerkrachtige arbeidsmarkt. Daarvoor is politieke moed nodig.

⁴ De Creatieve Coalitie (2024): <https://www.decreatievecoalitie.nl/nieuws/onderzoek-wat-we-niet-weten-over-de-culturele-en-creatieve-sector>

⁵ G. Scholten van Aschat (2022), <https://fairpracticecode.nl/interview-met-gijs-scholten-van-aschat-acteur/>

3 | KWETSBARE ONDERNEMERS

De culturele en creatieve sector draait op zelfstandigen. De afgelopen tien jaar is het aantal zzp'ers met 61% toegenomen.⁶ Hoewel veel makers de autonomie van het zzp-schap waarderen, is deze groei grotendeels het gevolg van beleid dat loondienst ontmoedigde. De gevolgen zijn ingrijpend: opdrachten zijn kortdurend, tarieven te laag en sociale zekerheid blijft voor velen onbereikbaar. Wie zich uitspreekt over betere voorwaarden, riskeert uitsluiting of zelfs 'blacklisting'. Veel makers willen graag pensioen opbouwen of zich verzekeren tegen ziekte of arbeidsongeschiktheid. Maar dat kan alleen bij eerlijke tarieven – en die blijven uit. Zelfs opdrachtgevers die zich publiekelijk verbinden aan Fair Pay, voeren zelden de tariefverhogingen door die dit mogelijk maken.

Tegelijkertijd werken steeds meer zelfstandigen in een juridisch grijs gebied. Hun werk wordt uitgevoerd onder gezag, binnen vaste teams, op voorgeschreven tijden – allemaal kenmerken van een arbeidsovereenkomst. Toch opereren zij als zzp'er. Daarbij worden zij regelmatig geconfronteerd met contracten waarin opdrachtgevers alle risico's voor schijnzelfstandigheid bij de zzp'er neerleggen.⁷ Wie zulke bepalingen weigert, raakt de opdracht kwijt. Deze praktijk is juridisch onhoudbaar en moreel onacceptabel.

Er zijn inmiddels eerste stappen gezet om opdrachtgevers te laten voldoen aan richtlijnen voor eerlijke betaling. Maar zolang er geen 'wortel en stok' is – geen extra financiering voor wie Fair Pay naleeft én geen sancties voor wie zich eraan onttrekt – blijven deze richtlijnen vrijblijvend. Vooral bij niet-gesubsidieerde instellingen en bij het grote bedrijfsleven ontbreekt een prikkel tot structurele verbetering.

De overgang van loondienst naar flexwerk heeft de positie van makers fundamenteel verzwakt. Het resultaat is een structureel ongelijk speelveld waarin culturele professionals verantwoordelijk worden gehouden voor alle risico's, maar nauwelijks rechten kunnen laten gelden. Zorg voor een 'wortel en een stok' richting opdrachtgevers om Fair Pay daadwerkelijk af te dwingen. En maak in de wet ondubbelzinnig duidelijk dat het illegaal is om de risico's van schijnzelfstandigheid contractueel af te schuiven op de zzp'er. Alleen zo ontstaat een arbeidsmarkt waarin zelfstandigen niet vogelvrij zijn, maar beschermd, gewaardeerd en eerlijk beloond.

⁶ Boekman Stichting, *Cultuurmonitor 2022*, p. 159: <https://www.cultuurmonitor.nl/wp-content/uploads/2023/03/Cultuurmonitor-Jaarrapportage-2022.pdf>

⁷ NOS (2025): <https://nos.nl/artikel/2559954>

ONZE OPLOSSINGEN

Waar problemen zijn, zijn er ook oplossingen. Om te garanderen dat de culturele en creatieve sector een toekomst heeft om naar uit te kijken, bieden wij u de volgende zes oplossingen.

OPLOSSING 1: INVESTEER STRUCTUREEL €160 MILJOEN IN FAIR PAY ÉN MAAK HET OVERAL VERPLICHT

Een gezonde sector voor werkenden begint bij een eerlijke betaling. De huidige situatie moet stoppen. Reserveer daarom structureel €160 miljoen voor Fair Pay. Oormerk tenminste de helft van deze gelden voor initiatieven die direct uitkeren aan makers zelf; neem daarbij het Nationaal Podium Plan of de Fair Pop Pilot als voorbeeld. Uit de evaluatie van de coronasteun blijkt immers dat het trickle-down-effect in onze sector bijzonder matig werkt.⁸ Verplicht daarnaast eerlijke betaling in subsidievoorwaarden en koppel dat aan afdwingbare afspraken die tot stand gekomen door vertegenwoordigers van werkenden en vertegenwoordigers van werkgevers en opdrachtgevers.

OPLOSSING 2: INVESTEER STRUCTUREEL €50 MILJOEN IN EEN TRANSITIEFONDS

De impact van generatieve AI op makers is onmiskenbaar en het heeft nú al vergaande impact op de werkgelegenheid. Stemacteurs, componisten, vertalers, redacteurs, ondertitelaars en ontwerpers verliezen werk aan algoritmes die vaak zijn getraind op hun eigen werk – zonder toestemming of vergoeding. Wij pleiten voor wettelijke transparantieverplichtingen voor techbedrijven en het uitgangspunt dat auteursrechtelijk beschermd werk niet zonder expliciete toestemming mag worden gebruikt.⁹ Makers verdienen zeggenschap over het gebruik van hun werk en bij gebruik een billijke vergoeding.

We moeten realistisch zijn: de disruptieve opmars van AI is moeilijk te stoppen. Daarom vragen wij om een structureel transitiefonds van € 50 miljoen per jaar in te stellen voor werkenden in onze sector. Dit stelt makers in staat zich om- of bij te scholen – binnen hun vakgebied of naar sectoren met personeelstekorten. Leg de rekening van het transitiefonds bij generatieve AI-platform. Om de belangen van werkenden duurzaam te behartigen is tevens een versterking van de collectieve belangenbehartiging nodig, zodat makers grip houden op hun toekomst in een snel veranderende arbeidsmarkt.

OPLOSSING 3: DWING DE INDUSTRIE TOT INVESTERINGEN EN MAAK HET AANTREKKELIJK

Online platforms zoals YouTube, Meta, Spotify of Netflix verdienen miljarden, maar dragen in Nederland nauwelijks af aan makers. In België en Duitsland is collectieve afdracht via wetgeving geregeld – Nederland blijft achter. Verplicht deze platforms om via collectief beheer aan rechthebbenden te betalen. Daarnaast moet de huidige investeringsplicht van 2,5% voor audiovisuele platforms omhoog naar minimaal 10%, of vervang deze door een streamingheffing op abonnementsinkomsten.

⁸ Boekmanstichting (2021): https://www.boekman.nl/wp-content/uploads/2021/05/Ongelijk-getroffen-ongelijk-gesteund_def.pdf

⁹ De ILO (2025) deelt ons standpunt: <https://www.ilo.org/publications/generative-ai-and-media-and-culture-industry>

Stimuleer private investeringen met fiscale maatregelen, zoals een tax shelter naar Belgisch of Iers voorbeeld. Dat voorkomt het weglekken van werkgelegenheid én geeft onze culturele sector een krachtige impuls.

OPLOSSING 4: VERANKER CULTUUR (BETER) IN DE WET ZODAT IEDEREEN MEE KAN DOEN

Cultuurbeleid mag niet langer afhankelijk zijn van de willekeur van gemeenten en provincies. Er is nu geen wettelijke verplichting om te investeren in cultuureducatie of -participatie. Dat moet anders. Eerder werd de bibliotheek verankerd in de wet, maar dat zou evenmin moeten gelden voor bijvoorbeeld de muziek-, dans- en toneelschool. Alleen zo maken we cultuureducatie en -participatie voor ieder kind bereikbaar.

Ook in het onderwijs móét het beter. De ene school investeert volop in zelfexpressie, kunst en cultuur. Terwijl de ander minder dan het minimale doet. Neem daarom in de herziening van de wettelijke kerndoelen op dat álle kinderen moeten kennismaken met de vijf kunstdisciplines: beeldende kunst, muziek, theater, dans en film. Niet slechts enkele.

OPLOSSING 5: PAK SCHIJNZELFSTANDIGHEID AAN EN LEG DE VERANTWOORDELIJKHEID BIJ DE OPDRACHTGEVER

Inmiddels wordt op schijnzelfstandigheid actief gehandhaafd door de Belastingdienst. Dit veroorzaakt grote onzekerheid bij zzp'ers, terwijl juist opdrachtgevers vaak de feitelijke arbeidsverhouding bepalen in onze sector. Leg daarom wettelijk vast dat de bewijslast en fiscale risico's altijd bij de opdrachtgever liggen. Verbied dat risico's via contracten worden afgewenteld op de zzp'er. Voer een minimumtarief in van €36 per uur (het zogeheten rechtsvermoeden) en stimuleer collectieve tariefafspraken – met een heldere 'wortel en stok'-aanpak richting opdrachtgevers.

OPLOSSING 6: WERK INTERDEPARTEMENTAAL EN BEHOUD HET LAGE BTW-TARIEF

De culturele en creatieve sector raakt meerdere beleidsterreinen: arbeidsmarkt, economie, fiscaliteit, digitalisering en het gemeentefonds. Alleen een interdepartementale aanpak doet recht aan deze verwevenheid. Stel daarom een taskforce in die cultuurbeleid over ministeries heen coördineert.

Behoud daarnaast de huidige aansturing: één bewindspersoon voor cultuur én media. Deze combinatie werkt goed en vergroot de samenhang in beleid. Breng het auteurs- en naburig recht onder bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het is van cruciaal belang dat makers centraal gaan staan in het auteurs- en naburig recht.

Tot slot: behoud het lage btw-tarief voor cultuur, kunst en kranten in stand. Een verhoging maakt het minder toegankelijk, belemmert Fair Pay en schaadt het verdienvermogen van makers. Zo blijft Nederland een land dat maakt, verbindt en inspireert.